

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

Kyiv National Linguistic University

Faculty of German Philology and Translation

Department of theory and practice of translation from

English language

Submitted to the department _____

(date, signature of the secretary of the department)

Reviewing _____

(the number of points, "before defense" ("for revision")),

date, signature of coursework supervisor)

Protection _____

(number of points, date, teacher's signature)

Final assessment _____

(number of points, evaluation according to the 4-point system,
date, teacher's signature)

TERM PAPER

IN TRANSLATION

PECULIARITIES OF TRANSLATION OF MULTI-COMPONENT TERMS

IN THE MEDICAL FIELD

Alina Nesterova

Group MLa 05-21

Supervisor _____

(signature)

candidate of philological sciences,

associate professor

Kateryna Podsievak

Kyiv – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Київський національний лінгвістичний університет

Факультет германської філології і перекладу

Кафедра теорії і практики перекладу з

англійської мови

Представлено на кафедру _____

(дата, підпис секретаря кафедри)

Рецензування _____

(кількість балів, «до захисту» («на доопрацювання»),

дата, підпис керівника курсової роботи)

Захист _____

(кількість балів, дата, підпис викладача)

Підсумкова оцінка _____

(кількість балів, оцінка за 4-х бальною системою,

дата, підпис викладача)

КУРСОВА РОБОТА

З ПЕРЕКЛАДУ

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ БАГАТОКОМПОНЕНТНИХ ТЕРМІНІВ МЕДИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Нестерової Аліни

група Мла 05-21

Керівник курсової роботи _____

(підпис)

кандидат філологічних наук, доцент

Катерина Подсевак

Київ – 2024

Зміст

ВСТУП.....	4
Розділ 1. Теоретичні основи дослідження термінів в мовознавстві та перекладознавстві.....	6
1.1. Поняття та характеристики термінів в лінгвістиці	6
1.2. Виклики перекладу термінів	10
Висновки до розділу 1.....	16
РОЗДІЛ 2. Особливості перекладу багатокomпонентних термінів медичної галузі	17
2.1. Лексичні трансформації при перекладі багатокomпонентних термінів медичної галузі	17
2.2. Граматичні трансформації при перекладі багатокomпонентних термінів медичної галузі	20
2.3. Описовий переклад багатокomпонентних термінів медичної галузі	23
2.4. Еквівалентний переклад багатокomпонентних термінів медичної галузі ..	24
Висновки до розділу 2.....	26
ВИСНОВКИ.....	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	29
ДОДАТОК.....	33
РЕЗЮМЕ	40

ВСТУП

Актуальність проблеми дослідження. Розвиток цивілізації на сучасному етапі постіндустріального інформаційного суспільства, для якого притаманний значний прогрес розвитку різних сфер науки та техніки, призводить до появи значної кількості нових лексичних одиниць термінології у різних відповідних галузях. Обумовлено це тим, що терміни становлять переважну більшість лексичних одиниць у наукових текстах. І україномовна й англomовна термінологічні системи відзначаються наявністю багатокomпонентних термінів-словосполучень, значна кількість котрих представлена поєднанням загальноновживаної лексичної одиниці з терміном певної галузі, що призводить до появи нового значення загальноновживаної лексеми у більш вузькому, або навпаки - більш широкому значенні.

Вивчення закономірностей утворення таких термінів, їх структури та специфіки перекладу особливо актуальні в перекладознавчому аспекті. Переклад текстів та термінів медичної галузі не є винятком, оскільки медична галузь постійно розвивається. Останні відкриття в сфері медицини свідчать про її значні досягнення. Відповідно, перед перекладачами, які працюють з медичними текстами, стоїть завдання адекватно відтворити багатокomпонентні термінологічні словосполучення.

Термінологія медичної галузі належить до найбільш прогресивної категорії лексичного складу мови. Це обумовлено активною інтеграцією нашої країни з іншими країнами у сфері розробки і впровадження нових методів лікування, застосування новітніх технологій і апаратури. Це призводить до формування актуальної потреби в аналізі адекватних способів перекладу медичних текстів. А оскільки часто медичні тексти переповнені різними медичними темами, то актуальною стає проблема перекладу різних видів медичних термінів.

Аналіз досліджень і публікацій. Різні аспекти питань формування та перекладу медичної термінології вивчалися багатьма вітчизняними та

закордонними науковцями, зокрема А. Г. Анісімовою, С. В. Барановою, Л. П. Білозерською, С. В. Радецькою, В. І. Карабаном, Т. Р. Кияком тощо.

Мета дослідження – проаналізувати особливості перекладу багатокомпонентних термінів медичної галузі

Завдання дослідження:

1. Визначити сутність поняття "термін".
2. Проаналізувати класифікації термінів, зокрема, термінів медичної галузі.
3. Дослідити загальну специфіку перекладу термінів.
4. Проаналізувати особливості перекладу багатокомпонентних термінів медичної галузі.

Об'єкт дослідження: багатокомпонентні терміни.

Предмет дослідження: специфіка перекладу українською мовою англомовних багатокомпонентних термінів медичної галузі.

Матеріал дослідження: 50 фрагментів, відібраних методом суцільної відбірки з англомовних та україномовних лексикографічних джерел.

Для реалізації поставлених завдань дослідження були використані загальнонаукові **методи дослідження** – аналіз, систематизація, узагальнення, синтез, а також перекладацький аналіз.

Теоретичне значення полягає в детальній та ґрунтовній систематизації наукових даних з питань перекладу медичної термінології, визначенні поняття "термін" та "багатокомпонентний термін", детальному аналізі способів перекладу багатокомпонентних медичних термінів та використовуваних для цього перекладацьких трансформацій.

Практична цінність роботи полягає в можливості застосування отриманих результатів дослідження для здійснення перекладу медичних текстів різного рівня складності, а також для проведення подальших наукових розвідок з відповідної проблематики.

Структура роботи. Курсова робота складається зі вступу, двох розділів із висновками до них, загальних висновків, списку використаної літератури та ілюстративних джерел, додатку та резюме.

Розділ 1. Теоретичні основи дослідження термінів в мовознавстві та перекладознавстві

1.1. Поняття та характеристики термінів в лінгвістиці

Оскільки об'єктом нашого дослідження виступають багатокомпонентні терміни медичної галузі, варто дати характеристику поняттю "термін" з позиції лінгвістики, розглянувши його специфіку та специфіку термінів медичної галузі.

Аналіз наукової літератури показує, що єдиного загальноприйнятого визначення "термін" серед науковців не існує.

В загальному розумінні "термін" (від лат. terminus - межа, границя) – слово або словосполучення, яке використовується для конкретного вираження понять та назв предметів чи явищ окремої наукової галузі [1, с. 14]

Як зауважує М. В. Романюха, "термін" – це "спеціальна номінативна лексична одиниця (слово чи словосполучення) спеціальної мови, яку приймають для точного найменування спеціальних понять"[17].

В. І. Карабан визначає термін як "мовний знак, що репрезентує поняття спеціальної, професійної галузі науки або техніки. Вказаний автор зауважує, що науково-технічні терміни становлять суттєву складову науково-технічних текстів "[10, с. 54].

Л. П Білозерська з співавторами під термінами розуміють "спеціальні слова, які реалізують своє значення у фаховій комунікації "[4, с. 154].

М. С. Зарицький зауважує, що "такі мовні знаки, які виражають наукові поняття, називаються термінами. Вони втілюють результати теоретико-пізнавальної діяльності людини і слугують інструментом наукового мислення". [7]

Здійснений аналіз показав, що у лінгвістиці зазвичай виокремлюють два основних підходи до трактування поняття "термін":

- 1) термін – це особливе слово чи словосполучення, які протиставлені словам літературної мови.
- 2) термін – особлива властивість слова, котра утворюється або зникає у мові [16, с. 27].

Отже можна сказати, що термін є спеціальним словом, котре має свою певну дефініцію. Конкретний зміст поняття, яке визначає цей термін, може стати зрозумілим тільки завдяки вказаній дефініції - лаконічному та логічному визначенню, котре визначає істотні ознаки предмета чи значення якогось поняття, тобто його зміст і межі.

Термін в будь-якій сфері наукової діяльності характеризується певними ознаками, зокрема:

- 1) належність до конкретної наукової термінологічної системи;
- 2) наявність власної дефініції;
- 3) однозначність у границях однієї наукової терміносистеми;
- 4) точність;
- 5) стилістична нейтральність;
- 6) термін не повинен мати синонімів та омонімів у границях однієї наукової терміносистеми;
- 7) термін повинен бути позбавлений експресивності, образності, суб'єктивно-оцінних відтінків;
- 8) системність;
- 9) точність;
- 10) дефініція терміна повинна прагнути до однозначності [1].

Дослідження нашої роботи присвячене термінам медичної галузі.

Виходячи з наведених вище трактувань поняття "термін" медичний термін можна визначити як слово або словосполучення, які точно визначають певне спеціальне медичне поняття та його співвідношення з іншими поняттями медичної галузі.

Ю. Г. Макаренко розуміє медичну термінологію як "систему понять, які позначають стани та процеси, що протікають у людському організмі, хвороби та їхні прояви, методи діагностування, профілактики та лікування захворювань, медичне обладнання, лікарські засоби та ін"[14].

Вказаний автор зауважує, що медичні терміни мають низку характерних рис [14]:

- 1) "системність, наявність дефініцій, точність, стислість, однозначність, незалежність від контексту, відсутність синонімів";
- 2) "в основі багатьох термінів лежать латинські та грецькі корені, завдяки яким вони є інтернаціональними";
- 3) "поповнення медичної термінологічної лексики відбувається за рахунок термінів-епонімів" [14].

Медична термінологія – дуже багатомірна й за різними даними налічує від 000 до 160 тисяч термінів та стійких терміносполучень. Вказані терміни та терміносполучення входять до термінологічних полів ряду медико-біологічних наук

Медичні терміни поділяють на "терміни, що складаються з одного слова і терміни, що включають у свій склад декілька слів" [22].

В свою чергу "терміни-словосполучення залежно від кількості компонентів і характеру зв'язків між ними, поділяються на двокомпонентні і багатоконпонентні" [2, с. 42].

Отже багатоконпонентні терміни – це терміни, які складаються з декількох (більше 2) слів. Ці терміни є складними семантичними і структурними утвореннями при різному сполученні їх компонентів.

В залежності від кількості слів багатоконпонентні терміни можуть бути три, чотири, п'яти, шести та більше компонентними. Найбільше поширення в медичних наукових текстах мають одно-, дво- і трикомпонентні терміни[15, с. 114].

Велика кількість термінів медичної галузі, в тому числі й багатоконпонентних обумовлює нагальну необхідність в їх поділі на окремі групи за різними критеріями сегментації [5].

- 1) Загалом всі терміни медичної галузі, в тому числі й багатоконпонентні, можуть бути поділені за різними підставами відповідного поділу. Так, за видами медичної діяльності всі терміни можуть бути поділені на:
 - 2) терміни анатомічної та гістологічної номенклатури;
 - 3) терміни клінічної, патологоанатомічної та патологофізіологічної термінології;
 - 4) фармацевтична термінологія .

З позиції перекладу важливим є поділ вказаних термінів на групи за моделями їх створення:

1. Трикомпонентні терміни. Структурні моделі таких термінів наступні:

1) N1+N2+N3. Тут за допомогою додавання уточнювального компонента до двокомпонентного терміна N1+N2 утворюється трикомпонентне словосполучення, наприклад *tuberculin skin test* - шкірний туберкуліновий тест;

2) A+N1+N2 *latent tuberculosis infection* - латентна туберкульозна інфекція.

3) A1+A2+N - *severe extrapulmonary tuberculosis* - тяжкий позалегеневий туберкульоз;.

Крім вказаних моделей, можуть бути використані й інші, однак їх кількість зазвичай незначна.

2. Чотирикомпонентні терміни, моделями яких є:

1) A+N1+N2+N3 : *mycobacterial growth indicator tube* - мікобактеріальний індикатор росту; .

2) N1+N2+N3+N4 *interferon gamma release assay* - аналіз на вивільнення гамма-інтерферону;.

Інші моделі створення чотирикомпонентних термінів, як і терміни з більшою кількістю компонентів зустрічаються значно менше. Більш детально вказані моделі та способи їх перекладу будуть проаналізовані в наступному розділі роботи.

Великою групою дво та багатоконпонентних медичних термінів є терміни-епоніми.

3. Ю. Воронова дає наступне визначення термінів-епонімів – це "терміни, елементами структури яких виступають власні імена, які або позначають авторів відповідних об'єктів, явищ, одиниць вимірювання, або присвоюються на честь відомих діячів науки і культури (комеморативні терміни)"[12] .

Всі епоніми поділяються на антропоніми та топоніми[13].

В структурному відношенні англійські терміни-епоніми є "стійкими, часто безприйменниковими терміносполученнями, що складаються з іменника й одного або кількох власних назв. Щодо структури англійські терміни-епоніми сфери медицини та охорони здоров'я поділяються на 2 групи" [6]:

- "епоніми, що складаються з однієї власної назви: Addison's anemia, Harley's disease, Hill's sign, Glanzmann's disease, Starling's law, Lenegre's disease";
- "епоніми, які складаються з кількох власних назв":
 - 1) "2 власні назви, наприклад: Addison-Biermer anemia, Henderson-Paterson bodies, Holt-Oram syndrome";
 - 2) "3 власні назви: Wolff-Parkinson-White syndrome, Charcot-Weiss-Baker syndrome, Besnier-Boeck-Schaumann disease"[6].

Для термінів-епонімів притаманні наступні моделі:

1. Proper Noun's + Noun: Addison's anemia, Bouveret's disease, Buerger's disease, Day's test, Deetjen 's body, Dressler's syndrome, Einthoven 's law, Hill's sign;
2. Proper Noun + Proper Noun + Noun: Kassabach-Merritt syndrome, Kusmaul Maier syndrome, Rougnon-Heberden disease, Rubinstein-Taybi syndrome, Holt-Oram syndrome, Marchiafava-Micheli disease;
3. Proper Noun + Noun: Heyrovski procedure, Cooley anemia, Kappa factor;
4. Noun + of + Proper Noun: foramen of Vesalius;
5. Proper Noun + Noun + of + Noun: Starling's law of the heart;
6. Proper Noun + Abbreviation + Noun: FrankXYZ leads.

Отже виходячи з викладеного, можна зауважити, що під багатоконпонентним терміном медичної галузі слід розуміти сполучення трьох та більших слів, які в своїй сукупності визначають сутність за зміст певного конкретного явища чи предмета медичної галузі. ладу.

1.2. Виклики перекладу термінів

Переклад наукових термінів , в тому числі й багатоконпонентних, має свою певну специфіку.

Так, на думку різних закордонних науковців, наприклад Ж-К Жемара [23, с. 11], М. Сільві [25], при перекладі наукових, в тому числі й медичних термінів велике значення має коректність вибору адекватного значення. Як зауважує з цього приводу D. Cruse "нагальним для успішної роботи лікарів є професіоналізм

перекладача не тільки у виборі лексичних, морфологічних і синтаксичних засобів обох мов, але і володіння термінологією, урахування стилістичних особливостей "[23, с. 5].

Як зауважує Ю. Г. Макаренко, "для правильного перекладу наукової термінології перекладачеві потрібно враховувати низку важливих факторів, які включають не тільки обізнаність в певній галузі науки та вміння орієнтуватися в ній, але й звертати увагу на словотвірну й морфологічну структуру терміна та пам'ятати про певні труднощі, що можуть виникати при перекладі подібної термінології" [14].

При перекладі наукових термінів загалом слід дотримуватись наступних вимог [18]:

1. Переклад повинен бути точним, однак не буквальною чи дослівним, оскільки останні, переважно найбільш неточні. Перекладати потрібно не окремі слова оригіналу, а його зміст. Слова в наукових термінах набувають певного значення виключно в контексті, з врахуванням якого можна точно з'ясувати зміст оригіналу. Адекватне передавання змісту оригіналу є визначальною вимогою до науково-технічного перекладу.

2. Ясність і чіткість. Подвійний зміст у науковому перекладі і, зокрема й при перекладі термінів, неприпустимий, його стиль має повністю відповідати стилю мови наукової літератури.

3. Літературна грамотність перекладу - це відповідність нормам мови перекладу, тобто в ньому відсутні форми і звороти, природні для мови оригіналу, але не бажані для мови перекладу.

При перекладі наукових термінів можливі наступні варіанти[18]:

- 1) наявність постійного перекладного еквівалента;
- 2) наявність контекстуального перекладного еквівалента.

У першому варіанті, як правило, під час перекладання не виникають труднощі, бо еквівалент слова мови оригіналу можна знайти у словнику. Якщо навіть слово багатозначне, обрати потрібний варіант перекладу допоможе контекст, в якому воно знаходиться. Такі перекладні еквіваленти (слова, словосполучення) називають постійними. Пошук терміна-еквівалента (тобто

відповідного за значенням терміна) у власній мові (мові перекладу) має починатися з аналізу нового поняття, яке виражає іншомовний термін. Цей аналіз може підказати, яке слово треба вжити на позначення певного поняття[18].

Якщо назва поняття ґрунтується на його головній властивості чи вдалому порівнянні, то й в інших мовах ці ознаки беруться за визначальні.

Другий варіант - складніший, бо доводиться вдаватися до лексичних трансформацій. Лексичні трансформації - заміни певних слів або словосполучень мови оригіналу з метою точного передання змісту та врахування норм мови перекладу. Такі еквіваленти називають контекстуальними перекладними еквівалентами[18].

Аналіз наукової літератури показує, що різні науковці визначають різні способи перекладу наукових, в тому числі й медичних термінів. Одні науковці при цьому виділяють два способи

1. Словниковий. Цей тип включає в себе перевірку термінів по спеціалізованим словникам і енциклопедіям.
2. Описовий. До такого способу перекладу слід вдаватися в тому разі, коли потрібно докладне тлумачення терміна[20].

Інші науковці виділяють й інші способи перекладу наукових термінів:

- 1) лексичні запозичення - форма слова переноситься разом з його значенням,
- 2) семантичні запозичення - переноситься лише значення слова чи лише його словотвірний склад, в тому числі калькування,
- 3) одиниці-інновації - найменування, створені засобами мови перекладу по моделі вихідної мови[24]

При цьому запозичення лексичної форми слова може здійснюватися як при збереженні іноземних ознак, так і з адаптацією до мови перекладу на різних лінгвістичних рівнях: фонемному, морфемному чи лексичному .

При здійсненні перекладу важливо пам'ятати, що для перекладача важливим є той факт, що "для англійських багатокomпонентних термінів із типовим лівим розгортанням характерні залежні компоненти, які розташовуються зліва від основного компонента, для українських багатокomпонентних термінів, навпаки, властиве праве розгортання". [6].

Переклад складних медичних термінів (як двокомпонентних, так і багатокомпонентних) вимагає дотримання певних правил та використання окремих способів здійснення відповідного перекладу. До основних правил відповідного перекладу можна віднести наступні[19]:

1. "Переклад медичних термінів-словосполучень починають з перекладу іменника, що є основним компонентом, і потім послідовно перекладають кожен значеннєву групу, " [19].

2. Найбільш поширеними способами перекладу дво та багатокомпонентних медичних термінів є:

1) лінійний (зліва направо): serious adverse event (SAE) - серйозне небажане явище

2) зворотній (справа наліво): safety monitoring board - комітет моніторингу безпеки

3. Важливим завданням на першому етапі є віднаходження певних еквівалентів для компонентів терміну. Природно, що далеко не кожен термін та його складові компоненти мають один єдиний варіант перекладу, тобто еквівалент. Слід також враховувати, що еквівалентом може бути не тільки слово, але й словосполучення.

4. При остаточному варіанті перекладу слід враховувати всі смислові відносини між компонентами терміну.

Як вже було відзначено в роботі вище, усі складні медичні терміни поділяються на дві групи: двокомпонентні та багатокомпонентні.

Найбільш поширені - це "двокомпонентні терміни, переклад яких не викликає особливих труднощів за умови досконалого володіння однокомпонентними медичними термінами"[6].

Двокомпонентні терміни можна поділити на дві групи, кожна з яких має набір певних термінотворчих моделей [21, с. 94]:

1. Обидва компоненти терміну - іменникові: N+N (tissue recession - рецесія м'яких тканин)[8];

2. Один компонент іменниковий, другий - атрибутивний: A + N : balanced anesthesia - комбіноване знеболення)[6];

Як вже було вказано, переклад таких моделей термінів, не викликає значних труднощів. Тут лише треба додаткову увагу звернути на модель N+N, так як ця

модель передбачає різні способи перекладу терміну українською мовою. "В англійській мові перший компонент такого двокомпонентного терміна відіграє роль атрибутива. Під час перекладу українською мовою перший атрибутивний компонент може перекладатися"[6]:

- "іменником в родовому відмінку (Treatment Outcome - результат лікування)";
- "прикметником (contact point - контактний пункт)";
- "іменником з прийменником (treatment response - відповідь на терапію)"[9].

Для компонентних термінів переважаючими є такі моделі:

- 1) "(N+N)+N - Implant stability quotient - показник стійкості імплантату";
- 2) "N+N+Prep+N - root submergence of tooth - альвеолярне занурення кореня зуба";
- 3) "A+(N+N) - Guided Bone Regeneration - направлена регенерація кісткової тканини";
- 4) "(N+Ved)+N - carrier-based obturation - пломбування каналу гарячою гутаперчею на носії";
- 5) "(N+Ving)+N - air-conditioning installation - установка для кондиціонування повітря";
- 6) "(Num+N)+N - three-quarter crown - напівкоронка"[6].

Більш складні - чотири- та п'ятикомпонентні терміни будуються на базі вище зазначених моделей дво- та трикомпонентних термінів, які можуть бути поєднані найрізноманітнішими способами: наприклад A+A+(N+prep+N) - Melanotic neuroectodermal tumour of infancy - нейроектодермальна меланома немовляти[6].

Крім того, багатоконпонентні медичні терміни-словосполучення можна поділити на 3 групи за типами міжкомпонентного зв'язку, що впливає на їх переклад [21, с. 94]:

- 1) "терміни-словосполучення з послідовним підпорядкуванням, де кожен компонент є головним по відношенню до наступного: A+B+V, наприклад: oral mucosa deseases - захворювання слизової оболонки порожнини рота";
- 2) "терміни-словосполучення з паралельним зв'язком, в яких усі компоненти співвідносяться безпосередньо з головним словом термінологічного

словосполучення: $(A+B+\dots+n)+\Gamma$, наприклад, occlusal vertical dimension - вертикальна міжжюзивна відстань";

3) "терміни-словосполучення зі змішаним типом міжкомпонентного зв'язку: $(A+((B+V)+\Gamma))+\Delta$, наприклад: Nevoid Basal Cell Carcinoma Syndrome (NBCCS) - Синдром Горлін-Гольца, синдром невоїдної базальноклітинної карциноми"[21, с. 94].

Очевидно, що "модель змішаного типу може варіювати досить істотно. Варто зазначити, що терміни-словосполучення, що складаються з п'яти і більше компонентів, мають тільки змішаний міжкомпонентний зв'язок"[6].

Таким чином, перекласти багатоконпонентний термін, що складається з чотирьох, п'яти і більше компонентів, означає [6]:

- "встановити міжкомпонентні зв'язки в термінологічному словосполученні та виокремити в багатоконпонентному терміні базові одно-, дво- чи трикомпонентні терміни";
- "виявити головний компонент - ядро терміна-словосполучення та перекласти його";
- "перекласти усі виокремлені в межах багатоконпонентного терміна базові терміни, що знаходяться з основним компонентом у відношеннях семантичної зв'язаності, спираючись на контекст та враховуючи особливості термінології відповідної медичної науки";
- "виконати власне переклад багатоконпонентного терміна (найчастіше переклад відбувається справа-наліво, починаючи з головного компонента, узгоджуючи між собою попередньо виконані переклади базових одиниць";
- "перевірити правильність виконаного перекладу за допомогою словників, довідкової літератури чи пошукових систем Інтернету, аби впевнитись, що у фаховому медичному середовищі такий термін дійсно існує"[6].

Характерною рисою сучасної англійської термінології в сфері медицини є значна кількість різних термінів-епонімів. Обов'язковим складником цих термінів є власна назва, яка в процесі перекладу українською мовою зазвичай транскрибуються (Lyme disease - хвороба Лайма) або транслітеруються (Addison's anemia - анемія Аддісона).

Більшість епонімів англійської медичної термінології піддаються як орфографічній, так і фонетичній трансформації, наприклад, Loeffler's disease - хвороба Леффлера, Meynert's commissure - Майнерта спайка, тобто адаптуються до мови-реципієнта .

Окремі англійські терміни, що не мають у своєму складі прізвища, можуть перекладатися термінами із прізвищем, наприклад, mugineleprosy - хвороба Стефанського.

Отже сказане вище свідчить про те, що переклад багатокomпонентних медичних термінів є складним процесом, при здійсненні якого потрібно враховувати надзвичайно велику кількість різних моментів.

Висновки до розділу 1

Аналіз наукової літератури показав, що під багатокomпонентним терміном медичної галузі слід розуміти сполучення трьох та більше слів, які в своїй сукупності визначають сутність та зміст певного конкретного явища чи предмета медичної галузі.

Переклад багатокomпонентних медичних термінів є складним процесом, під час якого важливо проаналізувати структуру терміну та його компоненти, визначити модель побудови терміну тощо. На базі такого аналізу можна використовувати різні способи перекладу, наприклад пошуку еквіваленту чи описового способу. Для забезпечення більшої адекватності перекладу можуть бути використані різні види перекладацьких трансформацій - калькулювання, метод еквівалентів, конкретизація тощо. Зазвичай такі трансформації використовуються при перекладі дво- та трикомпонентних медичних термінів. При перекладі більш складних медичних термінів більш доцільним буде їх поділ на дво та трискладові терміни й окремий переклад цих частини складного терміну.

РОЗДІЛ 2. Особливості перекладу багатокомпонентних термінів медичної галузі

2.1. Лексичні трансформації при перекладі багатокомпонентних термінів медичної галузі

Одним з видів перекладацьких трансформацій, які можуть бути використані для перекладу багатокомпонентних термінів медичної галузі є лексичні трансформації. Лексичні трансформації описують формальні і змістовні відношення між словами і словосполученнями в оригіналі та перекладі. Серед таких перетворень можуть бути виділені наступні:

1. **Калькування** – спосіб передачі іншомовних слів шляхом перекладу із збереженням внутрішньої форми або у випадках, коли поняття виражається словосполученням – шляхом точного перекладу складових частин:

- *Non-pharmacological therapy* refers to interventions that do not involve the use of medications to treat pain[mv]

Нефармакологічна терапія стосується втручань, які не передбачають використання ліків для лікування болю

- A *computer tomography* is a medical imaging technique used to obtain detailed internal images of the body[mt]

Комп'ютерна томографія – це медичний метод візуалізації, який використовується для отримання детальних внутрішніх зображень тіла

- A component of the hospital is the *Mixed trauma Center*[mtu]

Складовим елементом госпіталю є Центр змішаних травм

- *Adverse Event* – An event in which care resulted in an undesirable clinical outcome - an outcome not caused by underlying disease-that prolonged the patient stay, caused permanent patient harm, required life-saving intervention, or contributed to death.[mv]

Побічна дія — подія, у якій допомога призвела до небажаного клінічного результату — результату, не спричиненого основним захворюванням, — який

подовжив перебування пацієнта, спричинив постійну шкоду пацієнту, потребував рятувального втручання або сприяв смерті.

- *autogenic training* is a relaxation technique developed by the German psychiatrist Johannes Heinrich Schultz and first published in 1932 [md].

Аутогенне тренування - це техніка релаксації, розроблена німецьким психіатром Йоганнесом Генріхом Шульцем і вперше опублікована в 1932 році.

- *Congenital heart defects* (CHDs) are conditions that are present at birth and can affect the structure of a baby's heart and the way it works .[mv]

Вроджені вади серця (ВВС) — це стани, які присутні при народженні та можуть впливати на структуру серця дитини та його роботу.

- *Coronary artery disease* is caused by plaque buildup in the wall of the arteries that supply blood to the heart (called coronary arteries).[md]

Ішемічна хвороба серця спричинена накопиченням бляшок на стінках артерій, які постачають кров до серця (так звані коронарні артерії).

- The human *gastrointestinal tract* consists of the esophagus, stomach, and intestines, and is divided into the upper and lower gastrointestinal tracts.[mt]

Шлунково-кишковий тракт людини складається із стравоходу, шлунка та кишківника і поділяється на верхній і нижній відділи шлунково-кишкового тракту.

- *Combination drug* A combination drug or a *fixed-dose combination* (FDC) is a medicine that includes two or more active ingredients combined in a single dosage form.[mv]

Комбінований препарат Комбінований лікарський засіб або комбінація з фіксованою дозою — це лікарський засіб, який містить два або більше активних інгредієнтів, поєднаних в одній лікарській формі.

- The *central nervous system* (CNS) is made up of the brain and spinal cord .[mt]

Центральна нервова система (ЦНС) складається з головного та спинного мозку.

Здійснений аналіз показав, що вказаний вид трансформації є одним з найбільш поширених. В проаналізованій вибірці кількість таких трансформацій склала 22%.

2. **Конкретизація** - заміна слова або словосполучення вихідної мови з більш широким значенням, словом або словосполученням мови перекладу зі значно вузьким значенням:

- Symptoms of a *respiratory infection* :continuous cough; high temperature, fever or chills loss of or change in, your normal sense of taste or smell etc.[md]

Симптоми респіраторної інфекції: безперервний кашель; висока температура, лихоманка або озноб, втрата або зміна вашого нормального відчуття смаку чи запаху тощо.

- *Chronic obstructive pulmonary disease* (COPD) is the name for a group of lung conditions that cause breathing difficulties.[au]

Хронічна обструктивна хвороба легень (ХОЗЛ) — це назва групи легеневих захворювань, які викликають утруднене дихання.

Вказаний вид перекладацької трансформації використовується дещо менше. У досліджуваній вибірці він склав лише 4%.

3. **Транслітерація** – точна передача знаків однієї мови знаками іншої:

- *Antibiotics* are medicines that fight bacterial infections in people and animals.[au]

Антибіотики – це ліки, які борються з бактеріальними інфекціями у людей і тварин.

- *Akinesia* refers to the inability to voluntarily move one's muscles and limbs.[au]

Акінезія означає нездатність довільно рухати м'язами та кінцівками.

- A *teratoma* is a rare type of germ cell tumor that may contain immature or fully formed tissue, including teeth, hair, bone and muscle .[md]

Тератома – це рідкісний тип пухлини зародкових клітин, яка може містити незрілу або повністю сформовану тканину, включаючи зуби, волосся, кістки та м'язи.

- *Catatonia, a neuropsychiatric syndrome* characterized by abnormal movements, behaviors, and withdrawal , is a condition that is most often seen in mood disorders but can also be seen in psychotic, medical, neurologic, and other disorders. [mt]

Кататонія, нейропсихіатричний синдром, який характеризується ненормальними рухами, поведінкою та відстороненням, є станом, який найчастіше спостерігається при розладах настрою, але також може спостерігатися при психотичних, медичних, неврологічних та інших розладах.

Частка цього методу в нашій вибірці склала 8 %.

4. **Транскрипція** – це формальне пофонемне відтворення вихідної лексичної одиниці за допомогою фонем мови, що перекладає, фонетична імітація вихідного слова

- *Aphonia* is defined as the inability to produce voiced sound [au].

Афонія визначається як нездатність видавати дзвінкий звук.

- *Aphasia* is a language disorder caused by damage to parts of the brain that control speech and understanding of language [au].

Афазія – це розлад мови, спричинений пошкодженням частин мозку, які контролюють мову та розуміння мови.

- *Adjuvant therapy* is cancer treatment that's given after primary treatments, such as surgery.[md]

Ад'ювантна терапія — це лікування раку, яке проводиться після первинного лікування, наприклад хірургічного втручання.

- *Clinical pathology* concerned with disease diagnosis, treatment, and prevention [mt].

Клінічна патологія, включає діагностику, лікування та профілактику захворювань.

Частка цього методу становила 8 %.

5. **Генералізація** - це заміна одиниці мови оригіналу, яка має більш вузьке значення, одиницею мови перекладу з більш широким значенням, тобто перетворення протилежне конкретизації .

- *Parkinsonian patients* (people with Parkinson's disease) often develop a parkinsonian gait that includes a tendency to lean forward; take small, quick steps; and reduce swinging their arms . Parkinsonian patients[md]

У пацієнтів із хворобою Паркінсона (людей із хворобою Паркінсона) часто розвивається паркінсонічна хода, яка включає тенденцію нахилитися вперед;

Вказаний вид перекладацької трансформації є одним з найменш поширених - 2 %.

2.2. Граматичні трансформації при перекладі багатокomпонентних термінів медичної галузі

Ще одним видом перекладацьких трансформацій, які можуть бути використані при перекладі багатокomпонентних термінів медичної галузі є різноманітні граматичні трансформації. Тут, наприклад, можуть бути використані наступні види граматичних трансформацій:

1. **Перестановка** – це граматична трансформація, внаслідок якої змінюється порядок слів у словосполученні або реченні:

- *Central nervous system diseases or central nervous system disorders* are a group of neurological disorders that affect the structure or function of the brain or spinal cord , which collectively form the central nervous system (CNS).[md]

Захворювання центральної нервової системи або розлади центральної нервової системи — це група неврологічних розладів, які впливають на структуру або функцію головного або спинного мозку, які разом утворюють центральну нервову систему (ЦНС).

- *The human immunodeficiency virus (HIV)* is a retrovirus that attacks the immune system[mv]

Вірус імунодефіциту людини (ВІЛ) - це ретровірус, який атакує імунну систему.

- Without treatment HIV can lead to a spectrum of conditions including *acquired immunodeficiency syndrome (AIDS)*[mv]

Без лікування ВІЛ може призвести до цілого ряду захворювань, включаючи синдром набутого імунодефіциту (СНІД)

- *A rug-drug interaction* is a reaction between two (or more) drugs or between a drug and a food, beverage, or supplement[mv].

Взаємодія між ліками — це реакція між двома (чи більше) ліками або між ліками та їжею, напоєм або добавкою.

- *Drug susceptibility testing* determines which drugs can kill the tubercle bacilli [mt].

Тестування на чутливість до ліків визначає, які ліки можуть вбити туберкульозні палички.

- *Differentiated service delivery (DSD)*, previously referred to as differentiated care, is a client-centred approach that simplifies and adapts HIV services across the cascade to reflect the preferences, expectations and needs of people living with and affected by HIV, while reducing unnecessary burdens on the health [md].

Диференційоване надання послуг , яке раніше називали диференційованим доглядом, є підходом, орієнтованим на клієнта, який спрощує та адаптує послуги з ВІЛ у всьому каскаді, щоб відображати переваги, очікування та потреби людей, які живуть з ВІЛ або постраждали від нього, одночасно зменшуючи непотрібне навантаження на здоров'я...

- Total *hepatitis B core antibody* (anti-НВс): Appears at the onset of symptoms in acute hepatitis B and persists for life[md].

Загальні базові антитіла до гепатиту В (анти-НВс): з'являються при появі симптомів гострого гепатиту В і зберігаються протягом усього життя.

- The mechanisms related to the *spontaneous clearance of hepatitis C virus* (HCV) have been primarily studied in regions where the infection is endemic[mt].

Механізми, пов'язані зі спонтанним виведенням вірусу гепатиту С (HCV), в основному вивчалися в регіонах, де інфекція є ендемічною.

- *Health Care Requirements* means, with respect to each Facility, all federal, state, county, municipal and other governmental statutes, laws, rules, orders etc[mt].

Вимоги до медичного обслуговування означають, стосовно кожного Закладу, усі федеральні, штатні, окружні, муніципальні та інші урядові статути, закони, правила, накази тощо.

- This *cough mixture* is recommended for use in complex therapy as antitussive, anti-inflammatory and expectorant drug for disease treatment of respiratory infections[md]

Ця мікстура від кашлю рекомендована для застосування в комплексній терапії як протикашльовий, протизапальний та відхаркувальний засіб при респіраторних інфекціях.

На долю цього виду перекладацьких трансформацій припало 10 %.

2. **Заміна частин мови** - це граматична трансформація, при якій одна частина мови в вихідному тексті замінюється іншою в тексті перекладу:

- Conditions that *stiff, painful* joints can cause include osteoarthritis, bursitis, rheumatoid arthritis, and more[au]

Захворювання, які можуть викликати біль у суглобах, включають остеоартрит, бурсит, ревматоїдний артрит тощо

Вказаний вид перекладацької трансформації має також невисоку частку - 2%

3. Додавання слів

- *Angioneurotic edema* is an area of swelling (edema) of the lower layer of skin and tissue just under the skin or mucous membranes[md].

Ангіоневротичний набряк – це ділянка набряку нижнього шару шкіри та тканин безпосередньо під шкірою або слизовими оболонками.

- Percentage of *eligible adults and children currently receiving antiretroviral therapy*[mt]

Відсоток відповідних дорослих і дітей, які зараз отримують антиретровірусну терапію

- *Aggregate surveillance* data can exist in a variety of forms, but the main feature is that it lacks detailed information on specific cases[mt].

Зведені дані епідеміологічного спостереження можуть існувати в різних формах, але головною особливістю є відсутність детальної інформації про конкретні випадки.

- Type 2 diabetes mellitus is also called *non-insulin-dependent diabetes mellitus* (NIDDM) since it can be treated with lifestyle changes and types of medication other than insulin therapy[mv] .

Цукровий діабет 2 типу також називають інсулінонезалежним цукровим діабетом оскільки його можна лікувати за допомогою зміни способу життя та інших видів ліків, крім інсулінотерапії.

Цей вид трансформації є досить поширеним, незважаючи на те, що в нашій вибірці на нього припало лише 8%.

2.3. Описовий переклад багатокомпонентних термінів медичної галузі

Широко використовується також описовий метод перекладу багатокомпонентних термінів медичної галузі. Описовий переклад - це лексико-граматична трансформація, при якій лексична одиниця МО замінюється словосполученням, що розкриває її значення:

- *Vaccine non-responders*, denoting individuals who fail to develop a protective immune response following vaccination, represent a notable challenge in vaccine-mediated prevention[md].

Особи, які не відповіли на вакцинацію, тобто особи, які не спромоглися розвинути захисну імунну відповідь після вакцинації, становлять значну проблему для профілактики, опосередкованої вакциною.

- A *blood-borne disease* is a disease that can be spread through contamination by blood and other body fluids.[mt]

Хвороба, що передається через кров, — це хвороба, яка може передаватися через кров та інші рідини організму.

- The *Anterior Talo-Fibular Ligament (ATFL)* is one of three ligaments that make up to Lateral Collateral Ligament of the ankle[md].

Передня таранно-малогомілкова зв'язка (ATFL) є однією з трьох зв'язок, які утворюють бічну колатеральну зв'язку щиколотки.

- A sprained ankle is the stretching or tearing of ankle ligaments, which support the joint by connecting bones to each other[mt].

Розтягнення щиколотки — це розтягнення або розрив зв'язок гомілковостопного суглоба, які підтримують суглоб, з'єднуючи кістки одна з одною.

Вказаний метод є також досить поширеним. В нашому дослідженні його частка становила 8%.

2.4. Еквівалентний переклад багатокomпонентних термінів медичної галузі

Особливо доцільним при перекладі багатокomпонентних термінів медичної галузі є використання методу еквівалентного перекладу. При цьому до відповідного англійського терміну в відповідних словниках здійснюється проба віднаходження відповідного українського еквівалента. І вже в разі, якщо такий еквівалент не може бути віднайдений, здійснюється використання інших видів перекладацьких трансформацій.

До прикладів еквівалентного перекладу можна віднести:

- The *calcaneofibular ligament* is a narrow, rounded cord, running from the tip of the lateral malleolus of the fibula downward and slightly backward to a tubercle on the lateral surface of the calcaneus.[mt]

П'ятково-малоберцова зв'язка являє собою вузький округлий м'яз, що тягнеться від верхівки латеральної кісточки малогомілкової кістки вниз і трохи назад до горбка на бічній поверхні п'яткової кістки.

- *Platelet aggregation* measures the ability of platelets to adhere to one another and form a hemostatic plug , which is the key component of primary hemostasis[mt].

Агрегація тромбоцитів вимірює здатність тромбоцитів прилипати один до одного й утворювати гемостатичну пробку, яка є ключовим компонентом первинного гемостазу.

- *Gastrointestinal* diseases affect the gastrointestinal (GI) tract from the mouth to the anus[mv].

Захворювання шлунково-кишкового тракту вражають шлунково-кишковий тракт (ШКТ) від порожнини рота до заднього проходу.

- The most common soft *tissues injured* are muscles, tendons, and ligaments[mv].

М'які тканини, які найчастіше ушкоджуються, це м'язи, сухожилля та зв'язки.

- A duodenal ulcer is a sore that forms in the lining of the duodenum[mv].

Виразка дванадцятипалої кишки - це виразка, яка утворюється на слизовій оболонці дванадцятипалої кишки.

- In pharmacokinetics, a *loading dose* is an initial higher dose of a drug that may be given at the beginning of a course of treatment before dropping down to a lower maintenance dose[md].

У фармакокінетиці навантажувальна доза — це початкова вища доза препарату, яку можна ввести на початку курсу лікування перед зниженням до нижчої підтримуючої дози.

- The *blood-brain barrier* (BBB) is a selective semi-permeable membrane between the blood and the interstitium of the brain , allowing cerebral blood vessels to regulate molecule and ion movement between the blood and the brain.[md]

Гематоенцефалічний бар'єр (ГЕБ) – це селективна напівпроникна мембрана між кров'ю та інтерстицієм головного мозку, що дозволяє церебральним кровоносним судинам регулювати рух молекул та іонів між кров'ю та мозком.

- In clinical practice, the dementias that result from these diseases are often classified as either cortical or subcortical diseases depending on the brain structures[mv].

У клінічній практиці деменції, які є наслідком цих захворювань, часто класифікуються як коркові або підкіркові захворювання залежно від структур мозку

- In clinical practice, the dementias that result from these diseases are often classified as either cortical or subcortical depending on the *brain structures*[mv].

У клінічній практиці деменції, які є наслідком цих захворювань, часто класифікуються як коркові або підкіркові захворювання залежно від структур мозку

Частка застосування цього різновиду відтворення багатокomпонентних медичних термінів склала 18%.

Висновки до розділу 2

Проведене дослідження показало, що для перекладу багатокomпонентних медичних термінів можуть бути використані різні види лексичних та граматичних перекладацьких трансформацій. При цьому до найбільш вживаних слід віднести такі, як калькування (22%), використання еквівалентів (18%), транскрипція (8%), описовий метод (8%) тощо. Найменш використовуваними є генералізація та заміна слів (по 2%)

ВИСНОВКИ

Дослідження курсової роботи було присвячене питанню перекладу багатокомпонентних термінів медичної галузі. На базі проведеного дослідження можна зробити наступні узагальнюючі висновки:

1. Під терміном слід розуміти слово або словосполучення, яке використовується для позначення предметів чи явищ певної наукової галузі. Під багатокомпонентним терміном слід розуміти словосполучення, яке складається з двох чи більше слів й позначає відповідно певні предмети чи явища конкретної наукової сфери.

Під багатокомпонентним терміном медичної галузі слід розуміти сполучення трьох та більше слів, які в своїй сукупності визначають сутність та зміст певного конкретного явища чи предмета медичної галузі.

Як і іншим термінам в сфері науки та техніки, багатокомпонентним термінам притаманні такі ознаки, як наявність дефініції, однозначність, точність, стилістична нейтральність, системність тощо.

Для побудови трикомпонентних, чотирикомпонентних, п'яти й більш компонентних термінів, можуть бути використані різні іменникові, іменниково-прикметникові та інші моделі.

2. Переклад багатокомпонентних медичних термінів є складним процесом, під час якого важливо проаналізувати структуру терміну та його компоненти, визначити модель побудови терміну тощо. На базі такого аналізу можна використовувати різні способи перекладу: пошук еквіваленту, описовий спосіб, лексичні та граматичні трансформації.

3. Проведене дослідження показало, що поширеними перекладацькими трансформаціями для перекладу багатокомпонентних медичних термінів є калькування (22%), використання еквівалентів (18%), транскрипцію (8%), описовий метод (8%) тощо. Найменш використовуваними є генералізація та заміна слів (по 2%). Також проведене дослідження засвідчило досить часте поєднання

різних видів перекладацьких трансформацій при перекладі одного багатокomпонентного терміну.

Отже багатокomпонентні терміни є досить поширеними в різних медичних текстах. Для їх адекватного перекладу перекладач повинен володіти широким колом різних умінь та навичок як з загальних питань перекладу, так і знань в розрізі медицини. Наявність таких знань та навичок є дуже важливими, оскільки від цього може залежати не просто адекватність перекладу, а іноді здоров'я та життя людей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абабілова Н. М., Білокамінська В. Л. Особливості перекладу термінів українською мовою.: Молодий вчений. 2015. № 2 (17). С. 126-128.
2. Анісімова А.Г. Методологія перекладу англomовних термінів гуманітарних і суспільно-політичних наук: автореф. дисертації на здобуття наук. ступеня доктора філолог. наук: спец. 10.02.04 "Германські мови" / А. Г. Анісімова. - Харків, 2010. 51 с.
3. Баранова С. В. Спецрозділи перекладу: конспект лекцій. Суми: СумДУ, 2012. 86 с.
4. Білозерська Л. П., Возненко Н. В., Радецька С. В. Термінологія та переклад: [навч. посіб.]: Вінниця: Нова книга, 2010. 232 с.
5. Валуєва Н. М. Структурно-семантичний аналіз багатокomпонентних англomовних термінів-словосполучень: URL: <http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v58/59.pdf>
6. Дев'ятко Ю. С. Багатокomпонентні стоматологічні терміни: структурний аналіз та труднощі англо-українського перекладу URL: [http://naub.oa.edu.ua/bahatokomponentni-stomatolohichni-te/\[6\]](http://naub.oa.edu.ua/bahatokomponentni-stomatolohichni-te/[6])
7. Зарицький М. С. Актуальні проблеми українського термінознавства : Київ: Політехніка, 2004. - 128 с.
8. Ісаєва О.С. Особливості перекладу спеціальної медичної лексики: Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія, 2021 № 47 Том 3. С. 120-123.
9. Калашник В.С. Проблеми перекладу медичної термінології: Людина та образ у світі мови : вибрані статті. Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2011. - С. 328 - 333
10. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. [Частина 2]: Вінниця: Нова книга. 2001. 300 с.

11. Кияк Т.Р. Теорія та практика перекладу. [підр.]; Вінниця: Нова книга 2006. 592 с.

12. Ктитарова Н. К., Воронова З. Ю. Теорія перекладу : [навч. посіб.]: Дніпродзержинськ : ДДТУ, 2013. 310 с.

13. Кукаріна А. Д. Методологія та методика способів перекладу аббревіатур англomовного та українomовного медичного дискурсу:.. Молодий вчений. 2016. № 9 (36). С. 224-228.

14. Макаренко, Ю. Г. , Ткаченко І. В. До проблеми перекладу медичних термінів в науковому англomовному медичному тексті URL: <https://er.chdtu.edu.ua/bitstream/ChSTU/1269/1/%25D0%25BF%25D0%25B5%25D1%2580%25D0%25B5%25D0%25BA%25D0%25BB%25D0%25B0%25D0%25B4%2520%25D0%25BC%25D0%25B5%25D0%25B4%25D0%25B8%25D1%2587%25D0%25BD%25D0%25B8%25D1%2585%2520%25D1%2582%25D0%25B5%25D1%2580%25D0%25BC%25D1%2596%25D0%25BD%25D1%2596%25D0%25B2.pdf>

15. Місник Н. В. Формування української медичної клінічної термінології : дис. канд. філол. наук: спец. 10.02.01 / НАН України; Інститут української мови. Київ, 2002. 173 с.

16. Панько Т. І., Кочан І. М., Мацюк Г. П. Українське термінознавство : [підруч.]: Львів: Світ, 1994. 214 с.

17. Романюха М. В., Шевчук Н. О. Особливості перекладу англійської медичної термінології URL: http://confcontact.com/2013_04_17/32_Shevchyk.htm

18. Рибалко І.В. Особливості перекладу наукових текстів: URL: https://nmetau.edu.ua/file/ribalko_osoblivosti_perekladu.doc

19. Хацер Г. О. Особливості перекладу термінологічної лексики на прикладі текстів медичного спрямування URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nzfn_2013_3_32

20. Черноватий Л., Шех В. Проблеми передачі вузькоспеціальної англійської термінології українською мовою: Наукові записки Кіровоградського держ. пед. ун-ту ім. Володимира Винниченка . Сер. Філологічні науки : зб. наук. пр. 2009. Вип. 81(4). С. 109-

21. Шалаєва Г. Структурний аналіз сучасної медичної термінології та труднощі перекладу багатокомпонентних медичних термінів: АПСНІМ, 2014. - № 1 (1). С. 90.

22. Якимчук Р. О. Особливості перекладу медичної лексики українською мовою URL: <https://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/61-tridtsyata-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/754-osoblivosti-perekladu-medichnoji-leksiki-ukrajinskoyu-movoyu>

23. Cruse D.A. Lexikologie / Lexicology. 1. Halbband. - Berlin: Walter de Gruyter, 2002. - 880 S. Editeur officiel du Quebec, 1982

24. Druganova B. English Medical terminology - different ways of forming medical terms // JAHR. -2013. Vol. 4., № 7. - P. 55-69.

25. Seleskovitch D. L'interprete dans les conferences internationales, problemes de langage et de communication / D. Seleskovitch:.. Paris : Lettres Modernes, 1983. 263 p.

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Англо-український словник для студентів. URL: [http://dSPACE.zsmu.edu.ua/bitstream/123456789/14905/1/%25D0%259A%25D1%2580%25D0%25BE%25D0%25BA1_%25D1%2581%25D0%25BB%25D0%25BE%25D0%25B2%25D0%25BD%25D0%25B8%25D0%25BA.pdf\[au\]](http://dSPACE.zsmu.edu.ua/bitstream/123456789/14905/1/%25D0%259A%25D1%2580%25D0%25BE%25D0%25BA1_%25D1%2581%25D0%25BB%25D0%25BE%25D0%25B2%25D0%25BD%25D0%25B8%25D0%25BA.pdf[au])

2. Гудзь А. "Новий англо-український українсько-англійський медичний словник. Понад 25000 термінів": Київ, Плеяди. 2020. 314 с.

3. Данилюк М. Короткий англо-український медичний словник Київ: Свобода, 2015. 52 с.

4. Джуль П.С. Англо-український ілюстрований медичний словник Дорланда. У двох томах Київ. ЦНЛ. 2000. 768 с
5. Новий англо-український медичний словник : 75000 термінів / ред. М. Бенюмович, В. Ринкін; - К. : Довіра, 2007. - 610 с.
6. Тлумачний словник поширених медичних термінів. [навч. посіб.] [В. П. Крупін, А. Б. Зіменковський [та інш.] : Львів : Ліга-Прес,. 2004 . 652 с.
7. Medical Dictionary of Health Terms A-C - Harvard Health: URL: [https://www.health.harvard.edu/a-through-c\[md\]](https://www.health.harvard.edu/a-through-c[md])
8. Medical Terminology - Vocabulary List : URL: [https://www.vocabulary.com/lists/252007\[mt\]](https://www.vocabulary.com/lists/252007[mt])
9. Medical Terms Medical dictionary, Medical Definitions & Medical Terminology: URL: [https://www.medicinenet.com/medterms-medical-dictionary/article.htm\[mv\]](https://www.medicinenet.com/medterms-medical-dictionary/article.htm[mv])

ДОДАТОК

Приклади багатокomпонентних термінів медичної галузі та їх переклад

Англійське речення	Український переклад
Калькування	
<i>Non-pharmacological therapy</i> refers to interventions that do not involve the use of medications to treat pain[mv]	<i>Нефармакологічна терапія</i> стосується втручань, які не передбачають використання ліків для лікування болю
A <i>computer tomography</i> is a medical imaging technique used to obtain detailed internal images of the body[mt]	<i>Комп'ютерна томографія</i> – це медичний метод візуалізації, який використовується для отримання детальних внутрішніх зображень тіла
A component of the hospital is the <i>Mixed trauma Center</i> [mv]	Складовим елементом госпіталю є <i>Центр змішаних травм</i>
<i>Adverse Event</i> - An event in which care resulted in an undesirable clinical outcome -an outcome not caused by underlying disease-that prolonged the patient stay, caused permanent patient harm, required life-saving intervention, or contributed to death[mt]	<i>Побічна дія</i> — подія, у якій допомога призвела до небажаного клінічного результату — результату, не спричиненого основним захворюванням, — який подовжив перебування пацієнта, спричинив постійну шкоду пацієнту, потребував рятувального втручання або сприяв смерті.
<i>Autogenic training</i> is a relaxation technique developed by the German psychiatrist Johannes Heinrich Schultz and first published in 1932[mt]	<i>Аутогенне тренування</i> - це техніка релаксації, розроблена німецьким психіатром Йоганнесом Генріхом Шульцем і вперше опублікована в 1932 році.
<i>Congenital heart defects</i> (CHDs) are conditions that are present at birth and can affect the structure of a baby's heart and the way it works[mv]	<i>Вроджені вади серця</i> (ВВС) — це стани, які присутні при народженні та можуть впливати на структуру серця дитини та його роботу.
<i>Coronary artery disease</i> is caused by plaque buildup in the wall of the arteries that supply blood to the heart (called coronary	<i>Ішемічна хвороба серця</i> спричинена накопиченням бляшок на стінках артерій, які постачають кров до серця (так звані

arteries)[md][md]	коронарні артерії).
The human <i>gastrointestinal tract</i> consists of the esophagus, stomach, and intestines, and is divided into the upper and lower gastrointestinal tracts[mt]	<u>Шлунково-кишковий тракт</u> людини складається із стравоходу, шлунка та кишечника і поділяється на верхній і нижній відділи шлунково-кишкового тракту.
Combination_drug A combination drug or a <i>fixed-dose combination</i> (FDC) is a medicine that includes two or more active ingredients combined in a single dosage form[mv]	Комбінований_препарат Комбінований лікарський засіб або <i>комбінація з фіксованою дозою</i> — це лікарський засіб, який містить два або більше активних інгредієнтів, поєднаних в одній лікарській формі.
The <i>central nervous system</i> (CNS) is made up of the brain and spinal cord[mt]	<i>Центральна нервова система</i> (ЦНС) складається з головного та спинного мозку.
<i>Musculoskeletal injury</i> refers to damage of muscular or skeletal systems, which is usually due to a strenuous activity and includes damage to skeletal muscles, bones, tendons, joints, ligaments, and other affected soft tissues[md]	<i>Травма опорно-рухового апарату</i> стосується пошкодження м'язової або скелетної систем, яка зазвичай виникає внаслідок напруженої діяльності та включає пошкодження скелетних м'язів, кісток, сухожилів, суглобів, зв'язок та інших уражених м'яких тканин.
Конкретизація	
Symptoms of a <i>respiratory infection</i> :continuous cough; high temperature, fever or chills loss of or change in, your normal sense of taste or smell etc.[md]	<i>Симптоми респіраторної інфекції</i> : безперервний кашель; висока температура, лихоманка або озноб, втрата або зміна вашого нормального відчуття смаку чи запаху тощо.
<i>Chronic obstructive pulmonary disease</i> (COPD) is the name for a group of lung conditions that cause breathing difficulties[au]	<i>Хронічна обструктивна хвороба легень</i> (ХОЗЛ) — це назва групи легеневих захворювань, які викликають утруднене дихання.
Транслітерація	
<i>Antibiotics</i> are medicines that fight bacterial	<i>Антибіотики</i> - це ліки, які борються з

infections in people and animals[au]	бактеріальними інфекціями у людей і тварин.
<i>Akinesia</i> refers to the inability to voluntarily move one's muscles and limbs[au]	<i>Акінезія</i> означає нездатність довільно рухати м'язами та кінцівками.
A <i>teratoma</i> is a rare type of germ cell tumor that may contain immature or fully formed tissue, including teeth, hair, bone and muscle[md]	<i>Тератома</i> — це рідкісний тип пухлини зародкових клітин, яка може містити незрілу або повністю сформовану тканину, включаючи зуби, волосся, кістки та м'язи.
<i>Catatonia</i> , a neuropsychiatric syndrome characterized by abnormal movements, behaviors, and withdrawal, is a condition that is most often seen in mood disorders but can also be seen in psychotic, medical, neurologic, and other disorders[mt]	<i>Кататонія</i> , нейропсихіатричний синдром, який характеризується ненормальними рухами, поведінкою та відстороненням, є станом, який найчастіше спостерігається при розладах настрою, але також може спостерігатися при психотичних, медичних, неврологічних та інших розладах.
Транскрипція	
Aphonia is defined as the inability to produce voiced sound[au]	<i>Афонія</i> визначається як нездатність видавати дзвінкий звук.
<i>Aphasia</i> is a language disorder caused by damage to parts of the brain that control speech and understanding of language[au]	<i>Афазія</i> - це розлад мови, спричинений пошкодженням частин мозку, які контролюють мову та розуміння мови.
<i>Adjuvant therapy</i> is cancer treatment that's given after primary treatments, such as surgery[md]	<i>Ад'ювантна терапія</i> — це лікування раку, яке проводиться після первинного лікування, наприклад хірургічного втручання.
<i>Clinical pathology</i> concerned with disease diagnosis, treatment, and prevention[mt]	<i>Клінічна патологія</i> , включає діагностику, лікування та профілактику захворювань.
Генералізація	
<i>Parkinsonian patients</i> (people with Parkinson's disease) often develop a parkinsonian gait that includes a tendency to lean forward; take small, quick steps; and reduce swinging their arms[md]	У пацієнтів із хворобою Паркінсона (людей із хворобою Паркінсона) часто розвивається паркінсонічна хода, яка включає тенденцію нахилитися вперед;

Перестановка слів в реченні або словосполученні	
<i>Central nervous system diseases or central nervous system disorders</i> are a group of neurological disorders that affect the structure or function of the brain or spinal cord , which collectively form the central nervous system (CNS)[md]	<i>Захворювання центральної нервової системи</i> або розлади центральної нервової системи — це група неврологічних розладів, які впливають на структуру або функцію головного або спинного мозку, які разом утворюють центральну нервову систему (ЦНС).
The <i>human immunodeficiency virus</i> (HIV) is a retrovirus that attacks the immune system[mv]	<i>Вірус імунодефіциту людини</i> (ВІЛ) - це ретровірус, який атакує імунну систему.
Without treatment HIV can lead to a spectrum of conditions including <i>acquired immunodeficiency syndrome</i> (AIDS)[mv]	Без лікування ВІЛ може призвести до цілого ряду захворювань, включаючи <i>синдром набутого імунодефіциту</i> (СНІД)
A <i>drug-drug interaction</i> is a reaction between two (or more) drugs or between a drug and a food, beverage, or supplement[mt]	<i>Взаємодія між ліками</i> — це реакція між двома (чи більше) ліками або між ліками та їжею, напоєм або добавкою.
<i>Drug susceptibility testing</i> determines which drugs can kill the tubercle bacilli[mt]	<i>Тестування на чутливість до ліків</i> визначає, які ліки можуть вбити туберкульозні палички.
<i>Differentiated service delivery</i> (DSD), previously referred to as differentiated care, is a client-centred approach that simplifies and adapts HIV services across the cascade to reflect the preferences, expectations and needs of people living with and affected by HIV, while reducing unnecessary burdens on the health[md]	<i>Диференційоване надання послуг</i> , яке раніше називали диференційованим доглядом, є підходом, орієнтованим на клієнта, який спрощує та адаптує послуги з ВІЛ у всьому каскаді, щоб відображати переваги, очікування та потреби людей, які живуть з ВІЛ або постраждали від нього, одночасно зменшуючи непотрібне навантаження на здоров'я...
Total <i>hepatitis B core antibody</i> (anti-HBc): Appears at the onset of symptoms in acute hepatitis B and persists for life[md]	<i>Загальні базові антитіла до гепатиту В</i> (анти-НВс): з'являються при появі симптомів гострого гепатиту В і зберігаються протягом усього життя.
The mechanisms related to the <i>spontaneous</i>	Механізми, пов'язані зі <i>спонтанним</i>

<i>clearance of hepatitis C virus (HCV) have been primarily studied in regions where the infection is endemic[mt]</i>	<i>виведенням вірусу гепатиту С (HCV), в основному вивчалися в регіонах, де інфекція є ендемічною.</i>
<i>Health Care Requirements means, with respect to each Facility, all federal, state, county, municipal and other governmental statutes, laws, rules, ordersetc[mt]</i>	<i>Вимоги до медичного обслуговування означають, стосовно кожного Закладу, усі федеральні, штатні, окружні, муніципальні та інші урядові статути, закони, правила, накази тощо.</i>
<i>This cough mixture is recommended for use in complex therapy as antitussive, anti-inflammatory and expectorant drug for disease treatment of respiratory infections[md]</i>	<i>Ця мікстура від кашлю рекомендована для застосування в комплексній терапії як протикашльовий, протизапальний та відхаркувальний засіб при респіраторних інфекціях.</i>
Заміна частин мови	
<i>Conditions that stiff, painful joints can cause include osteoarthritis, bursitis, rheumatoid arthritis, and more [au]</i>	<i>Захворювання, які можуть викликати біль у суглобах, включають остеоартрит, бурсит, ревматоїдний артрит тощо</i>
Додавання слів	
<i>Angioneurotic edema is an area of swelling (edema) of the lower layer of skin and tissue just under the skin or mucous membranes[md]</i>	<i>Ангіоневротичний набряк – це ділянка набряку нижнього шару шкіри та тканин безпосередньо під шкірою або слизовими оболонками.</i>
<i>Percentage of eligible adults and children currently receiving antiretroviral therapy[mt]</i>	<i>Відсоток відповідних дорослих і дітей, які зараз отримують антиретровірусну терапію</i>
<i>Aggregate surveillance data can exist in a variety of forms, but the main feature is that it lacks detailed information on specific cases[mt]</i>	<i>Зведені дані епідеміологічного спостереження можуть існувати в різних формах, але головною особливістю є відсутність детальної інформації про конкретні випадки.</i>
<i>Type 2 diabetes mellitus is also called non-</i>	<i>Цукровий діабет 2 типу також називають</i>

<i>insulin-dependent diabetes mellitus</i> (NIDDM) since it can be treated with lifestyle changes and types of medication other than insulin therapy[<i>mv</i>]	<i>інсулінонезалежним цукровим діабетом</i> оскільки його можна лікувати за допомогою зміни способу життя та інших видів ліків, крім інсулінотерапії.
Описовий метод	
<i>Vaccine non-responders</i> , denoting individuals who fail to develop a protective immune response following vaccination , represent a notable challenge in vaccine-mediated prevention[<i>md</i>]	<i>Особи, які не відповіли на вакцинацію</i> , тобто особи, які не спромоглися розвинути захисну імунну відповідь після вакцинації, становлять значну проблему для профілактики, опосередкованої вакциною.
A <i>blood-borne disease</i> is a disease that can be spread through contamination by blood and other body fluids[<i>mt</i>]	<i>Хвороба, що передається через кров</i> , — це хвороба, яка може передаватися через кров та інші рідини організму.
The <i>Anterior Talo-Fibular Ligament</i> (ATFL) is one of three ligaments that make up to Lateral Collateral Ligament of the ankle[<i>md</i>]	<i>Передня таранно-малогомілкова зв'язка</i> (ATFL) є однією з трьох зв'язок, які утворюють бічну колатеральну зв'язку щиколотки.
A <i>sprained ankle</i> is the stretching or tearing of ankle ligaments , which support the joint by connecting bones to each other[<i>md</i>]	<i>Розтягнення щиколотки</i> — це розтягнення або розрив зв'язок гомілковостопного суглоба, які підтримують суглоб, з'єднуючи кістки одна з одною.
Еквівалентний метод	
The <i>calcaneofibular ligament</i> is a narrow, rounded cord, running from the tip of the lateral malleolus of the fibula downward and slightly backward to a tubercle on the lateral surface of the calcaneus[<i>mt</i>]	<i>П'ятково-малоберцова зв'язка</i> являє собою вузький округлий м'яз, що тягнеться від верхівки латеральної кісточки малогомілкової кістки вниз і трохи назад до горбка на бічній поверхні п'яткової кістки.
<i>Platelet aggregation</i> measures the ability of platelets to adhere to one another and form a hemostatic plug , which is the key component of primary hemostasis[<i>mt</i>]	<i>Агрегація тромбоцитів</i> вимірює здатність тромбоцитів прилипати один до одного й утворювати гемостатичну пробку, яка є ключовим компонентом первинного гемостазу.
<i>Gastrointestinal</i> diseases affect the	<i>Захворювання шлунково-кишкового тракту</i>

gastrointestinal (GI) tract from the mouth to the anus[mv]	вражають шлунково-кишковий тракт (ШКТ) від порожнини рота до заднього проходу.
The most common <i>soft tissues injured</i> are muscles, tendons, and ligaments[mv]	М'які тканини, які <i>найчастіше</i> <i>ушкоджуються</i> , це м'язи, сухожилля та зв'язки.
A <u>duodenal ulcer</u> is a sore that forms in the lining of the duodenum[mv]	<i>Виразка дванадцятипалої кишки</i> - це виразка, яка утворюється на слизовій оболонці дванадцятипалої кишки.
In pharmacokinetics, a <i>loading dose</i> is an initial higher dose of a drug that may be given at the beginning of a course of treatment before dropping down to a lower maintenance dose[md]	У фармакокінетиці <i>навантажувальна доза</i> — це початкова вища доза препарату, яку можна ввести на початку курсу лікування перед зниженням до нижчої підтримуючої дози.
The <i>blood-brain barrier</i> (BBB) is a selective semi-permeable membrane between the blood and the interstitium of the brain , allowing cerebral blood vessels to regulate molecule and ion movement between the blood and the brain[md]	<i>Гематоенцефалічний бар'єр</i> (ГЕБ) – це селективна напівпроникна мембрана між кров'ю та інтерстицієм головного мозку, що дозволяє церебральним кровоносним судинам регулювати рух молекул та іонів між кров'ю та мозком.
In clinical practice, the dementias that result from these diseases are often classified as either cortical or subcortical diseases depending on the brain structures[mv]	У клінічній практиці деменції, які є наслідком цих захворювань, часто класифікуються як коркові або <i>підкіркові захворювання</i> залежно від структур мозку
In clinical practice, the dementias that result from these diseases are often classified as either cortical or subcortical depending on the <i>brain structures</i> [mv]	У клінічній практиці деменції, які є наслідком цих захворювань, часто класифікуються як коркові або підкіркові захворювання залежно від <i>структур мозку</i>

РЕЗЮМЕ

Курсову роботу присвячено дослідженню особливостей перекладу багатокомпонентних термінів медичної галузі. В процесі дослідження було надано визначенню поняття "термін", надано його основні ознаки. Проаналізовано специфіку термінів медичної галузі, визначено поняття багатокомпонентного терміну медичної галузі, здійснено класифікацію термінів медичної галузі за різними ознаками. Досліджено загальну специфіку перекладу багатокомпонентних медичних термінів, представлені способи перекладу багатокомпонентних медичних термінів в залежності від моделі їх утворення. Представлені варіанти використання різних видів перекладацьких трансформацій при перекладі багатокомпонентних медичних термінів.

Ключові слова: термін, багатокомпонентний медичний термін, медична галузь, перекладацькі трансформації.